

# OBSAH

---

|                                                                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| PŘEDMLUVA .....                                                                                               | 13 |
| MÍSTO ÚVODU .....                                                                                             | 15 |
| POČÍNÁJÍCÍ SCHIZOFRENIE, FRUSTNÍ FORMY A REZIDUA V SOUVIS-<br>LOSTI S HRANIČNÍMI STAVY V EVROPSKÉ PSYCHIATRII |    |
| 1. Úvod .....                                                                                                 | 17 |
| 2. Primární insuficience duševní aktivity (Berze) .....                                                       | 18 |
| 3. Analýza obrazů akutního schizofrenního onemocnění (Conrad) .....                                           | 20 |
| 3.1 Pojmy tréma a redukce energetického potenciálu .....                                                      | 21 |
| 3.1.1 Tréma .....                                                                                             | 21 |
| 3.1.2 Redukce energetického potenciálu .....                                                                  | 21 |
| 3.2 Typologie akutních obrazů .....                                                                           | 22 |
| 3.2.1 Úzkostná psychóza .....                                                                                 | 22 |
| 3.2.2 Psychóza se vztahovачností .....                                                                        | 23 |
| 3.2.3 Schizofrenická ataka ve vlastním slova smyslu .....                                                     | 24 |
| 3.3 Závěr .....                                                                                               | 24 |
| 4. Koncepce základních (bazálních) schizofrenických poruch (Huber) .....                                      | 25 |
| 4.1 Úvod a fenomenologie čistého rezidia .....                                                                | 25 |
| 4.2 Základní symptomy blízké substrátu v Huberově pojetí .....                                                | 27 |
| 4.2.1 Dynamická nedostatečnost (A, B) .....                                                                   | 28 |
| 4.2.2 Kognitivní poruchy myšlení, vnímání a jednání (C) .....                                                 | 28 |
| 4.2.3 Cenestézie (D) .....                                                                                    | 29 |
| 4.2.4 Centrální vegetativní poruchy, vegetativní (disestetické) krize (E) .....                               | 31 |
| 4.2.5 Kompenzační pokusy (F) .....                                                                            | 33 |
| 4.3 Předsunuté, strážní syndromy .....                                                                        | 34 |
| 4.4 Prodromy .....                                                                                            | 34 |
| 4.5 Postpsychotická základní stadia .....                                                                     | 35 |
| 4.5.1 Úvod .....                                                                                              | 35 |
| 4.5.2 Psychopatologická typologie postpsychotických základních stadií .....                                   | 36 |
| 4.6 Specifičnost základních symptomů a některé obecné otázky .....                                            | 40 |
| 4.7 Patomorfóza klinických obrazů a farmakogenní vlivy .....                                                  | 41 |
| 4.8 Frustrní formy schizofrenie a příbuzné stavy .....                                                        | 42 |
| 4.8.1 Historie .....                                                                                          | 42 |
| 4.8.2 Frustrní formy .....                                                                                    | 44 |
| 4.8.3 Cenestetický typ schizofrenie .....                                                                     | 45 |
| 4.8.4 Autochtonní juvenilní astenie .....                                                                     | 46 |
| 4.8.5 Endogenní obsedantní choroba .....                                                                      | 46 |
| 4.8.6 Nepsychotické satelity psychóz a hraniční stavy .....                                                   | 46 |
| 4.9 Shrnutí bonnských výsledků longitudinálních studií .....                                                  | 47 |

|                                                  |    |
|--------------------------------------------------|----|
| 5. Leonhardovo třídění endogenních psychóz ..... | 49 |
| 6. Bernerovy osobní syndromy .....               | 51 |

## PSYCHOSTRUKNÍ PŘÍSTUP K HRANIČNÍM PORUCHÁM

|                                                                                            |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. Úvod .....                                                                              | 55 |
| 2. Teorie vztahů k objektu .....                                                           | 56 |
| 3. Etapy vývoje vztahů k objektu .....                                                     | 57 |
| 4. Intrapsychické struktury hraniční organizace osobnosti .....                            | 58 |
| 4.1 Rozštěp .....                                                                          | 58 |
| 4.2 Rozštěpená jednotka vztahu k objektu .....                                             | 59 |
| 4.3 Struktura hraniční organizace osobnosti .....                                          | 61 |
| 4.3.1 Nespecifické známky slabého Ego .....                                                | 62 |
| 4.3.2 Promitvni obrany .....                                                               | 62 |
| 4.3.3 Poruchy identičnosti .....                                                           | 64 |
| 4.3.3.1 Rozptýlená identičnost .....                                                       | 64 |
| 4.3.3.2 Charakteristiky poruch identičnosti .....                                          | 65 |
| 4.3.3.3 Krize identičnosti adolescentů .....                                               | 67 |
| 4.3.3.4 Poruchy identičnosti v psychiatrických klasifikacích .....                         | 68 |
| 4.3.4 Poruchy meziosobních vztahů .....                                                    | 68 |
| 4.3.5 Primitivní a nemodulované afekty .....                                               | 70 |
| 5. Vyšetřování hraniční struktury osobnosti, strukturní interview .....                    | 70 |
| 6. Diagnostika a diferenciatní diagnostika hraniční struktury osobnosti .....              | 73 |
| 6.1 Kernbergova kritéria hraniční organizace osobnosti .....                               | 73 |
| 6.2 Kernbergova diferenciatní diagnostika .....                                            | 74 |
| 7. Příbuzné poruchy osobnosti .....                                                        | 75 |
| 7.1 Úvod .....                                                                             | 75 |
| 7.2 Narcistická osobnost .....                                                             | 75 |
| 7.2.1 Aktharův přehled symptomatiky narcistické osobnosti .....                            | 77 |
| 7.2.2 Diferenciatní diagnostika narcistické poruchy osobnosti .....                        | 78 |
| 7.2.3 Normální a patologický narcismus .....                                               | 79 |
| 7.2.4 Narcistická osobnost a klasifikační psychiatrické systémy .....                      | 80 |
| 7.3 Osobnost depresivně-mazochistická .....                                                | 82 |
| 8. Závěr, Wurmserovy výhrady vůči psychostrukturnímu přístupu a k hraničním poruchám ..... | 83 |

## DESKRIPTIVNÍ PŘÍSTUP K HRANIČNÍM PORUCHÁM

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| 1. Úvod .....                                         | 85  |
| 2. Vývoj deskriptivních charakteristik .....          | 86  |
| 2.1 První Gundersonovy práce .....                    | 87  |
| 2.2 Diagnostické interview hraničních osobností ..... | 88  |
| 2.3 Další vyšetřovací schémata .....                  | 93  |
| 3. Symptomatika hraničních poruch .....               | 95  |
| 3.1 Meziosobní vztahy .....                           | 95  |
| 3.1.1 Závislost .....                                 | 95  |
| 3.1.2 Podceňování .....                               | 96  |
| 3.1.3 Manipulující chování .....                      | 97  |
| 3.2 Sebedestruktivní chování .....                    | 97  |
| 3.3 Kompulsivní sociabilita .....                     | 98  |
| 3.4 Poruchy afektivit .....                           | 100 |
| 3.4.1 Deprese .....                                   | 100 |
| 3.4.2 Hněv a hostilita .....                          | 101 |
| 3.4.3 Pocity prázdna .....                            | 101 |

|                                                                                    |            |
|------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 3.4.4 Nuda .....                                                                   | 102        |
| 3.4.5 Anhedonie .....                                                              | 103        |
| 3.4.6 Existenciální aspekty deprese .....                                          | 103        |
| 3.5 Kognitivní poruchy .....                                                       | 104        |
| 3.6 Impulsivita .....                                                              | 105        |
| 3.7 Špatná sociální adaptace .....                                                 | 106        |
| <b>4. Vývoj kritérií hraničních poruch klasifikace DSM-III .....</b>               | <b>108</b> |
| <b>5. Schizotyp, hraniční schizofrenie a schizotypová porucha .....</b>            | <b>112</b> |
| 5.1 Úvod .....                                                                     | 112        |
| 5.2 Schizotypová porucha [schizotypní] .....                                       | 112        |
| 5.2.1 Pojem schizotyp .....                                                        | 112        |
| 5.2.2 Klinická a rodinná tradice studia schizotypových poruch .....                | 114        |
| 5.2.3 Hraniční schizofrenie .....                                                  | 116        |
| 5.3 Schizotypová porucha v psychiatrických klasifikacích .....                     | 117        |
| 5.3.1 Kritéria schizotypové poruchy klasifikace DSM-III a jejich další vývoj ..... | 117        |
| 5.3.2 Schizotypová porucha v návrhu ICD-10 .....                                   | 121        |
| 5.4 Současné výzkumy schizotypové poruchy .....                                    | 125        |
| 5.4.1 Vztahy schizotypové poruchy k dalším poruchám, překrývání se diagnóz .....   | 125        |
| 5.4.2 Dlouhodobé perspektivy postižených schizotypovou poruchou .....              | 129        |
| 5.4.3 Rodinné studie schizotypové poruchy .....                                    | 129        |
| <b>6. Závěr .....</b>                                                              | <b>130</b> |

## HRANIČNÍ STAVY V RUSKÉ A BÝVALÉ SOVĚTSKÉ PSYCHIATRII

|                                                                                     |            |
|-------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>1. Úvod .....</b>                                                                | <b>123</b> |
| <b>2. Část obecná .....</b>                                                         | <b>134</b> |
| 2.1 Obecné zákonitosti směny syndromů u duševních nemocí podle Sněžněvského .....   | 134        |
| 2.1.1 Stereotyp rozvoje nemoci .....                                                | 134        |
| 2.1.2 Produktivní (pozitivní) syndromy .....                                        | 135        |
| 2.1.3 Neproduktivní (negativní) syndromy .....                                      | 136        |
| 2.1.4 Syndromy pomalu progredující schizofrenie .....                               | 137        |
| 2.2 Poruchy neurotické úrovně u endogenních duševních nemocí .....                  | 137        |
| 2.3 Pojetí pomalu progredující schizofrenie Sněžněvského .....                      | 139        |
| 2.4 Zařazení pomalu progredující schizofrenie v psychiatrických klasifikacích ..... | 140        |
| 2.5 Diagnostika pomalu progredující schizofrenie .....                              | 141        |
| 2.6 Dynamika a statika pomalu progredující schizofrenie .....                       | 144        |
| 2.6.1 Latentní období .....                                                         | 144        |
| 2.6.2 Aktivní období .....                                                          | 147        |
| <b>3. Část speciální .....</b>                                                      | <b>148</b> |
| 3.1 Úvod do systematiky pomalu progredující schizofrenie .....                      | 148        |
| 3.2 Pomalu progredující schizofrenie dětského věku .....                            | 149        |
| 3.3 Pomalu progredující schizofrenie dospělých a mladistvých .....                  | 151        |
| 3.3.1 Pomalu progredující schizofrenie s neurotickými příznaky u dospělých .....    | 151        |
| 3.3.1.1 PPSch s převahou astenických poruch .....                                   | 151        |
| 3.3.1.2 PPSch s hysterickými projevy .....                                          | 152        |
| 3.3.1.3 PPSch s obsedantně-fobickými projevy .....                                  | 152        |
| 3.3.1.4 PPSch s hypochondrickými projevy .....                                      | 153        |
| 3.3.1.5 PPSch s projevy depersonalizace a derealizace .....                         | 153        |



|                                                                                                     |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3.3.2 Pomalu progredující schizofrenie s neurotickými příznaky u mladistvých .....                  | 154 |
| 3.3.2.1 Dysmorfofobický syndrom .....                                                               | 155 |
| 3.3.2.2 Anorektický syndrom .....                                                                   | 156 |
| 3.3.2.3 Syndrom metafyzické (pseudofilozofické) intoxikace .....                                    | 156 |
| 3.3.2.4 Astenicko-anergický syndrom .....                                                           | 157 |
| 3.3.2.5 Syndromy obsedantně-fobické, astenicko-hypochondrické a depersonalizačně-derealizační ..... | 157 |
| 3.3.3 Pomalu progredující schizofrenie s poruchami osobnosti u dospělých .....                      | 158 |
| 3.3.3.1 Hypochondrický pseudopsychopatický syndrom .....                                            | 158 |
| 3.3.3.2 Hypoparanoický pseudopsychopatický syndrom .....                                            | 159 |
| 3.3.3.3 Pseudopsychopatický syndrom hypertymního typu .....                                         | 160 |
| 3.3.4 Pomalu progredující schizofrenie s poruchami osobnosti u mladistvých .....                    | 161 |
| 3.3.4.1 Syndrom prohlubující se schizoidizace .....                                                 | 161 |
| 3.3.4.2 Epileptoidní pseudopsychopatický syndrom .....                                              | 162 |
| 3.3.4.3 Pseudopsychopatický syndrom nestálého chování .....                                         | 162 |
| 3.3.4.4 Hysteroidní pseudopsychopatický syndrom .....                                               | 163 |
| 3.3.4.5 Afektivní (pseudocyklotymní) syndrom PPSch .....                                            | 163 |
| 3.4 Období stabilizace pomalu progredující schizofrenie .....                                       | 164 |
| 3.4.1 Reziduální stavy v rámci pomalu progredující schizofrenie .....                               | 164 |
| 3.4.2 Typologie deficitních projevů schizoidního a pseudoorganického okruhu .....                   | 166 |
| 3.5 Stavy reakce na terénu změněném endogenním nepsychotickým procesem .....                        | 169 |
| 3.5.1 Psychogenie probíhající bez zhoršení endogenního procesu (1. typ) .....                       | 169 |
| 3.5.2 Psychogenie doprovázené postupným zhoršováním endogenního procesu (2. typ) .....              | 171 |
| 3.5.3 Psychogenie postupující paralelně s manifestujícím se endogenním procesem (3. typ) .....      | 171 |
| 4. Závěr .....                                                                                      | 173 |

## TERAPIE HRANIČNÍCH PORUCH

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Úvod .....                                                       | 175 |
| 2. Psychoterapie hraničních poruch .....                            | 177 |
| 2.1 Úvod a historie .....                                           | 177 |
| 2.2 Individuální psychoterapie hraničních poruch .....              | 178 |
| 2.2.1 Suportivní a expresivní přístup .....                         | 178 |
| 2.2.2 Obecněji akceptované zásady intenzivní psychoterapie .....    | 180 |
| 2.2.3 Rozdíly v terapeutických technikách jednotlivých autorů ..... | 181 |
| 2.2.4 Terapeutická aliance .....                                    | 183 |
| 2.2.5 Proces restituce .....                                        | 183 |
| 2.2.6 Otázky přenosu u hraničních poruch .....                      | 184 |
| 2.3 Skupinová psychoterapie hraničních poruch .....                 | 185 |
| 2.3.1 Zásady skupinové psychoterapie .....                          | 185 |
| 2.3.2 Smíšené skupiny .....                                         | 187 |
| 2.3.3 Homogenní skupiny .....                                       | 188 |
| 2.3.4 Indikace a kontraindikace skupinové psychoterapie .....       | 190 |
| 2.3.5 Kognitivní behaviorální terapie .....                         | 191 |
| 2.4 Rodinná terapie hraničních poruch .....                         | 194 |

|                                                                           |            |
|---------------------------------------------------------------------------|------------|
| 2.5 Katamnestické studie výsledků psychoterapie hospitalizovaných hranič- | 196        |
| ních pacientů .....                                                       |            |
| 2.6 Prognóza účinnosti psychoterapie hraničních poruch .....              | 197        |
| 2.7 Diskutované otázky a další perspektivy psychoterapie hraničních       |            |
| poruch .....                                                              | 199        |
| 2.8 Závěr .....                                                           | 201        |
| <b>3. Psychofarmakoterapie hraničních poruch .....</b>                    | <b>202</b> |
| 3.1 Úvod .....                                                            | 202        |
| 3.2 Psychoterapie a farmakoterapie hraničních poruch .....                | 204        |
| 3.3 Neuroleptika a antidepresiva u hraničních poruch .....                | 205        |
| 3.4 Závěr .....                                                           | 208        |
| <b>ZÁVĚR, STŘEDOEVROPSKÁ PSYCHIATRIE A KONCEPCE HRANIČNÍCH</b>            |            |
| <b>PORUCH .....</b>                                                       | <b>210</b> |
| <b>ZÁKLADNÍ LITERÁRNÍ PRAMENY .....</b>                                   | <b>214</b> |
| <b>REJSTŘÍK .....</b>                                                     | <b>???</b> |